

قواعد و فواید تسعیر اختیاری در بازار اسلامی با انطباق بر فقه المکاسب

روح الله آهنگران^۱

چکیده

تسعیر در فقه، قیمت‌گذاری حاکم یا نماینده او و اجبار بر معامله، بر اساس آن قیمت است. در شرایط خاص مانند تحقق گران‌فروشی یا احتکار کالا که باعث عسر و حرج در معیشت مردم و ورود ظلم و اجحاف به آنها می‌گردد، برخی قائل به جواز تسعیر گردیده‌اند. در این موارد کالاهایی را می‌توان تسعیر نمود که مورد نیاز جامعه باشد و کمبود یا گرانی آنها موجب سختی در زندگی مردم گردد. با این حال در شرایط عادی و بر اساس مفاد قاعده سلطنت هر مالکی، نسبت به مال خود تسلط کامل دارد و می‌تواند در آن هر گونه تصرفی اعم از مادی و حقوقی بکند، و هیچ کس نمی‌تواند او را بدون مجوز شرعی از تصرفات منع کند. همچنین براساس مفاد قاعده لاضرر، تسعیر اجباری از جانب حاکم می‌تواند زمینه‌ساز مفسده‌های دیگری باشد، زیرا فروشندگان و عرضه‌کنندگان کالا چنانچه مجبور به پذیرفتن قیمت از سوی حاکم شوند و فروش کالای خود را به قیمت آزاد و مختارانه ن فروشند؛ موجب می‌گردد از عرضه کالا امتناع ورزند که این کار نه تنها باعث تحمیل ضرر مضاعف بر مردم خواهد شد بلکه تولید و عرضه را نیز با مشکل مواجه خواهد کرد. لذا در شرایط عادی و در مواردی که با احتکار و گران‌فروشی مواجه نیستیم با استناد به قواعد فقهی حاکم بر تسعیر اختیاری همانند «تسلیط» و «لاضرر» مشروعیت فقهی تسعیر اختیاری ثابت می‌گردد. در این پژوهش به روش تحلیلی-توصیفی سعی در بررسی قواعد و فواید تسعیر اختیاری در بازار اسلامی با انطباق بر فقه المکاسب خواهیم داشت.

واژگان کلیدی: تسعیر، قیمت‌گذاری، بازار اسلامی، قواعد فقهی، اقتصاد، رقابت، لاضرر

۱- دانش‌آموخته و پژوهشگر حوزوی، دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی،